

**Történetek
a budai Várból** Sárközi Máttyás:
Vérbeli várbeliek
Kortárs Kiadó, Bp., 2010.

A budai Vár polgárai mindig is kissé mások voltak, mint Buda – avagy egykor Buda, Óbuda Pest –, illetve Budapest polgárai. Egyesek úgy gondolják, van egy különleges „várbéli életérzés/életforma”. Hogy ez így van-e, vagy csak feltételezzük, azt nem tudom, de a Vár lakói – illetve többségük – másnak, másfélének vélik a Vár világát.

De milyen is ez a „várbéli” világ? Miről mesélnék az utcák, terek, paloták és polgárházak, no meg a „vérbeli várbeliek”?

Sárközi Máttyás, a Londonban élő író/irodalomár/újságíró/közéleti szereplő, könyvek, tanulmányok, újságcikkek szerzője, lexikonok munkatársa most egy sajátos könyvet írt. Sétálva mesél a budai Várról, lakóiról, épületeiről. Békebeli és háborús történeteket elevenít fel, végigvezet bennünket a középkori múltjából keveset őrző, mégis oly kedves Váron, amely néha túlszűfolt és hangos, míg máskor kihalt és elhagyatott.

S hogy melyik a Vár igazi arca, milyen volt a múltban és milyennek látják azt a mai „várbélieliek” – akiknek sok esetben felmenőik is vári lakosok voltak már évtizedekkel ezelőtt –, arra is választ kapunk.

Az „őshonos” váriak, illetve közülük dr. Boros Béláné, Buzinkay Géza, Bedők Beáta, dr. Katona Tamás, Somlai Tibor és dr. Takács Ildikó voltak elsősorban a szerző segítségére. Adatokat, történeteket adtak át, illetve tovább. E történetekből, különböző könyvek és egyéb kiadványok, családtörténeti és építészeti feldolgozások adataiból állt össze a kötet.

Sajátos történetét villantja fel a helynek Sárközi Máttyás: még a Kádár-korszakban is rájöttek arra, hogy a Várba jobb olyan párttitkárt ültetni, aki az ott honos szellemi hagyományoknak (is) megfelel.

Egykor királyi hercegek, arisztokraták, polgárok, katonák, művészek, középosztálybeli tisztviselők lakták a Várat, s talán meglepő, de nem történt igazán nagy változás a lakók összetételében 1945 után sem. Természetesen voltak, akik elköltöztek – többnyire az ország határain túlra. Voltak, akik áldozatul estek az 1945-ös ostromnak, míg másokat az ávó, ÁVH „vont ki a forgalomból”.

Szinte valamennyiük története szerepel a kötet oldalain. Olvashatunk az 1945 utáni időszak kulturális életében fontos szerepet játszó személy „gyors igazodásáról”, a Várhoz és a benne található értékekhez kapcsolódó viszonyáról, s arról is, miként és hogyan élte meg az 1945 utáni világot egy-egy arisztokrata vagy művész.

Egyéni életutak, családtörténetek, humoros epizódok. Mindezek összessége idézi a Vár múltját s egyben jelenét és azt a ragaszkodást, amellyel a „vérbeli várbeliek” kötődnek „szülőföldjükhöz”. S ez a „várszeretet” átplántálódott mindazokba, akik később váltak „vári polgárrá”. Ma már ők is ahhoz a közegehez, közösséghez tartozónak érzik magukat, amelynek tagjai számára a Vár szent és sérthetetlen.

Aki kezébe veszi Sárközi Máttyás igen jó stílusban megírt, útikönyvként is olvasható munkáját, az bizonyára hozzám hasonlóan késztetést érez arra, hogy e könyvvel a kezében sétálja végig a Várat, utcáit, tereit, álljon meg egy-egy kapualjban vagy nézzen be egy-egy udvarba, ha teheti.

Magam több mint húsz esztendeig jártam szinte naponta a Várba, mivel az egyetem elvégzését követően 1980-tól a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum – akkor még így nevezték – lett a munkahelyem. 2001-től talán hetente egyszer-kétszer jutok el a Várba, és ennyi esztendő alatt nem tanultam meg annyi mindent a Várról és – volt és jelenlegi – lakóiról, mint Sárközi Máttyás könyvéből.

Néhány apróbb tévedésről, elírásról is szólnom kell, mert remélem, lesz majd egy új, javított kiadása a Kaiser Ottó fekete-fehér fotóival illusztrált Sárközi-kötetnek.

A Habsburgok „magyar ága” tagjainak esetében nem a főherceg, hanem a királyi herceg inkább a megfelelő kifejezés. Szemere Csaba huszárszázados volt, és nem őrnagy. Vitéz Kiss János pedig nyugállományú altábornagy, és posztumusz lett vezérezredes 1945. március 15-ével. Rákosi Máttyást és Vas Zoltánt nem 1938-ban, hanem 1941-ben „cserélték el” a Szovjetunióval az 1848/49-es honvéd zászlókért. Úgy tudom, hogy nem Izabella királyi hercegné – Frigyes királyi herceg felesége –, hanem Augustza királyi hercegné – József királyi herceg felesége –, „ritt ki természetes voltával” az előkelőségek közül. Bélydy (Bruckner) Alajos nem altábornagy, hanem vezérezredes volt. Nem küldött egyetlen leventét sem a nyugat frontra meghalni, a nyilas-hungarista hatalomátvétel után ugyanis bujkálni kényszerült az új hatalom és a német biztonsági szervek elől. Az 1906-os – olimpiának el nem fogadott! – athéni játékokon vett részt úszásban. Néhai vitéz Kudar Lajos csendőr alezredes (ezredes?) halálának pontos körülményeiről nincsenek adataink, de 1945. februári kivégzése valószínűsíthető.

Ezek – és még néhány kisebb tévedés – akadtak fenn a „bogarászó történész” rostáján. A pontatlanságok azonban eltörpülnek amellet az élmény mellett, amelyet a könyv olvasása és az általa inspirált várbéli séta nyújtott!

Szakály Sándor